

6. Dubrovskiy, I. (2005), "A short glossary of terms on social partnership", *Bulletin of National Service of Mediation and Reconciliation*, No. 4, P. 46.
7. "About social partnership: a draft Law of Ukraine of 09.10. 2002, № 2173", http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=13032
8. "ILO Convention Tripartite consultations to promote the implementation of international labor standards of 06.21. 1976 № 144", http://zakon3.rada.gov.ua/lawsshow99_3_175

Бычук Ирина. Теоретические основы социального партнерства (из опыта преподавания учебной дисциплины «Социальное партнерство в социальной работе»). Конспективное изложение лекции «Теоретические основы социального партнерства» в контексте обмена опытом преподавания учебной дисциплины «Социальное партнерство в социальной работе» в высших учебных заведениях Украины является содержанием этой статьи. Выявлено, что социальное партнерство связано с установлением и воспроизведением социально допустимой и социально-целевой системы социальных неравенств, которые обусловлены разделением труда, различиями места и роли отдельных социальных групп в общественном производстве и воспроизведении.

Ключевые слова: социальное партнерство, государство, трипартизм, равноправное партнерство, социальная справедливость.

Bychuk Irina. The Theoretical Basis of Social Partnership (with Experience of Teaching «Social Partnership in Social Work»). The article deals with abridged lecture «The theoretical basis of social partnership» in the context of the exchange of experience teaching discipline «Social partnership in social work» in higher educational institutions of Ukraine. Social partnership is a method of harmonizing the various socio-group interests and the regulation of conflicts between them. The basis of social partnership is the principle of cooperation between employers and employees. The method of solving social conflicts within the social partnership is a compromise, reconciling the interests of employers and employees through peaceful negotiations and mutual concessions. Social partnership is a manifestation of social peace and the means to achieve it.

Key words: social partnership, the State, tripartism, equal partnership, social justice.

Статтю отримано 10.09.2015 р.

УДК 001.18:364.12

**Оксана Рудакевич,
Віталій Біскуп**

Особливості використання форсайту в передбаченні та розв'язанні проблем у соціальній сфері

Нові виклики детермінують розробку дієвих механізмів передбачення безконфліктних способів розвитку соціального життя, зокрема застосування методології форсайту – конструювання бажаних сценаріїв майбутнього та розробку ефективних інструментів уникнення деструктивних форм взаємодії між агентами суспільного загалу. Визначено, що існування соціальних проблем потрібно розглядати на макрорівні й добирати технології подолання системних суперечностей у різних сегментах суспільства. До переваг проведення форсайт-досліджень у сфері соціальної проблематики варто віднести залучення до обговорень як фахівців, так і простих громадян. Визначення критичних технологій, які структурують напрями соціальної політики держави, є орієнтирами в діяльності працівників соціальної роботи.

Ключові слова: соціальні проблеми, форсайт, методи передбачення, критичні технології, сценарії.

Постановка наукової проблеми та її значення. У більшості випадків майбутнє видається невідомим та володіє характеристиками тривожного незбагненого. Авторитетний учений Йорган Рандерс у своїй доповіді для Римського клубу «2052: глобальний прогноз на наступні 40 років» зауважує, що людство крокує шляхом руйнації. У майбутньому передбачається повільне економічне зростанням в розвинених країнах зі стійким безробіттям, соціальними конфліктами, поглибленням соціальної нерівності. Крім того, ці явища відбуватимуться спонтанно, за непередбачуваним сценарієм і за деякий час стануть настільки екстремальними, що становитимуть загрозу [1]. Такі песимістичні погляди на майбутнє актуалізують питання розробки відповідного інструментарію, методологічних підходів, викорис-

тання яких у поточній ситуації уможливило б розробку дієвих кроків з упередження негативних сценаріїв у коротко- й довгостроковій перспективі. Особливу увагу потрібно звернути на негаразди, які простежуються в соціальній сфері. Ще на початку 2000-х років український фахівець у галузі соціальної роботи Т. Семигіна зазначила, що «проблемами для України кінця XX – початку XXI сторіччя стали зростання рівня правопорушень, зокрема серед підлітків та молоді; зростання кількості хворих на наркоманію та токсикоманію; порушення захворюваності на венеричні хвороби; стрімке зростання кількості людей, що живуть із ВІЛ/СНІД; поява біженців, шукачів притулку та мігрантів;...нуклеаризація та малодітність сімей; порушення природної структури сім'ї, що складалась віками, і створення різних типів, переважно неповних сімей; занепад моногамної сім'ї тощо» [2 с. 25]. Вочевидь, перелік суспільних негараздів не лише критично трансформувався та суттєво поглибився, а також збагатився новими викликами, які вимагають, по-перше, невідкладного вирішення й, по-друге, застосування прогресивних підходів з упередження їх подальшого катастрофічного впливу на становище окремих громадян, усього суспільного життя в цілому. Зважаючи на виклики сучасних проблем, які охопили всі сегменти людської діяльності, у світовій практиці з другої половини XX ст. активно застосовується новітній метод, що отримав назву «форсайт-підхід» й увібрав у себе найкращі взірці стратегічного планування, прогнозування, футуристичних передбачень.

Аналіз досліджень цієї проблеми. В Україні розпочато перші розвідки на основі методології форсайту. М. Капінос застосовує форсайтні методи в якості інструменту визначення конституційного устрою та форми державного ладу в Україні [3]. Л. Шевченко пропонує застосовувати форсайт-дослідження до проблем в освітній галузі [4], Л. Федулова на теоретичному рівні осмислює вихідні основи форсайту як сучасної методології технологічного прогнозування [5]. Науковий колектив під керівництвом М. Згуровського виконав комплекс робіт із передбачення (форсайту) розвитку майбутньої економіки України на середньострокову й довгострокову перспективи [6]. Варто відзначити позитивні зрушення, які стосуються інституалізації процесу наукового конструювання майбутнього, що відображено в Постанові Верховної Ради України «Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього» [7], завдання якої стосуються, зокрема, таких питань, як опрацювання моделей майбутнього розвитку, обґрунтування загальнодержавних (національних) і регіональних програм та прогнозів їх реалізації, підготовку питань щодо стратегічного бачення розвитку України, а також щодо найбільш актуальних проблем держави і можливих способів їх розв'язання.

Проте, на думку науковців, більшість досліджень концентруються навколо соціально-економічних тенденцій і суперечностей сьогодення. Повноцінного технологічного форсайту Україна так і не отримала, що не дає можливості спрогнозувати час та особливості переходу до більш високих технологічних укладів, розвиток окремих галузей і секторів економіки. Відповідно, не мають бази для чіткого прогнозу ні ринок праці (структура попиту на працю й зайнятості), ні вища освіта як сфера підготовки фахівців [4, с. 26].

Мета статті – аналітичний огляд основних принципів і ключових ідей форсайту та можливостей їх застосування для розв'язання проблем у соціальній сфері.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Безпорадність перед майбутнім породжують хаотичність та беззмістовність діяльності в актуальному теперішньому. Констатування наявних проблем – одна з частин ґрунтовної аналітичної роботи науковців. Проте такі знання – фрагмент більш широкої картини буття живого соціуму. Різноманітна палітра наукового бачення цілісного розвитку складається з уявлення про минуле, яке визначає теперішнє й продовжується в майбутньому, результуючи в собі два попередні часові проміжки. Суттєве зауваження, що в стрімкоплинному часі майбутнє не може виглядати як просте віддзеркалення його попередніх іпостасей, насамперед тому, що ми живемо у світі з якісно новими, невластивими минулому подіями. До них належать різноманітні злам- й стрибкоподібні зміни, пов'язані з розривами монотонності процесів, які мають характер суттєво нелінійних явищ [6, с. 17].

Уперше термін «форсайт» ужив відомий письменник-фантаст Герберт Уеллс у 1930 р. та запропонував особливу спеціальність – «професор передбачення», який, подібно історичу, аналізуватиме й знаходитиме використання майбутнім технологічним відкриттям [8, с. 5]. Сформувати форсайт як метод дослідження й тим самим виокремити його в широкому спектрі futures studies допомогла практична соціологія, а саме опитування експертів методом Дельфі, уперше застосованому в стратегічному військовому плануванні в RAND Corporation у 1953 р. в США [9, с. 75]. Згодом цю ідею підхопили в Японії: кожні п'ять років, починаючи з 1970 р., проводять масштабне дослідження довгострокових перспектив

розвитку технологій. На початку 90-х років форсайт почали активно використовувати уряди США, Великобританії, Німеччини, Японії та Австралії. Сьогодні цю методику взято на озброєння в більш ніж 40 країнах – не лише в Західній Європі, США і Японії, але й у країнах Латинської Америки, Китаї, Південній Кореї, усіма новими членами ЄС, а також міжнародними організаціями [10, с. 10].

Найбільш цитованим у науковій літературі вважається визначення поняття форсайту за авторством британського вченого Бена Мартіна: форсайт – це систематичні спроби оцінити довгострокові перспективи науки, технологій, економіки й суспільства, щоб визначити стратегічні напрями досліджень і нові технології, які здатні принести найбільші соціально-економічні блага (цит. за: [11, с. 8]).

Із-поміж інших визначень авторитетними вважають такі підходи до розуміння цього поняття: форсайт – це системний, партисипативний, перспективний та політично орієнтований процес, який (за підтримки різних методик сканування середовища/горизонтів) спрямований на активне залучення ключових зацікавлених сторін у широкий спектр заходів щодо передбачення майбутнього, підготовки рекомендацій і здійснення перетворень у технологічній, економічній, екологічній, політичній, соціальній та етичній галузях [12, с. 58]; комбінація «продукту» (прогнози, сценарії, пріоритети) і «процесу» (установлення зв'язків між усіма зацікавленими сторонами), що сприяє навіть не стільки передбаченню майбутнього, скільки досягненню консенсусу в суспільстві на основі планомірного діалогу між політиками, фахівцями, бізнесменами; складна поетапна й багатоаспектна взаємодія експертних груп, які представляють різні сфери діяльності [13, с. 4].

Фундаментальний принцип форсайту виходить з установки, що уявлення про майбутнє керують нашими поточними діями. Тим самим теперішнє співвідноситься з концептуальним простором майбутнього, що акцентує увагу на неіснуючому контексті, спонукає вийти за межі швидкоплинних інтересів і сприяє, у підсумку, формуванню розширеного уявлення про перспективи розвитку. Отже, бачення майбутнього може стимулювати вироблення стратегій та плану превентивних заходів [14, с. 65]. Загалом ключова особливість форсайт-проектів полягає в тому, що більшість із них засновані на експертних процедурах – різних формах взаємодії експертів між собою й з організаторами дослідження для досягнення прогнозного знання.

Із-поміж предметних галузей, у яких найбільш активно проводяться форсайт-дослідження, називають енергетику, охорону здоров'я, медицину, харчування, біотехнології та науки про життя, нано- та мікросистемні технології [15, с. 8], а прогрес у сфері ІКТ, сталого розвитку й екології виступають необхідною умовою для розвитку інших галузей [15, с. 12].

Важливим у форсайт-дослідженнях є репертуар методів, за сприяння яких досягаються достовірні дані, які дають можливість розгледіти тенденції майбутнього й визначити кроки, потрібні для його конструювання в бажаному напрямі.

Методи більшості досліджень певною мірою «тяжіють» до одного з чотирьох джерел знань: творчість (creativity), знання та досвід залучених фахівців (expertise), взаємодія (interaction) і доказові дані (evidence). Кожен із типів методик має свої переваги та обмеження. Зокрема, застосування творчих інструментів вимагає оригінального мислення й певної уяви. Емпіричні методи ґрунтуються на знаннях і компетенціях фахівців у тих чи інших предметних сферах. Інтерактивні методики використовуються для отримання додаткової цінної інформації від осіб, котрі не є експертами. Частіше за інших застосовують сценарні семінари, голосування та опитування, панелі населення й аналіз стейкхолдерів. Доказові механізми є фундаментальними інструментами сканування, пояснення та прогнозування явищ, оцінки фактичного стану наукових проблем, ефектів технологій. У цій категорії найбільш поширені бенчмаркінг, бібліометрія, глибинний аналіз інформації, інтерпретація статистичних індикаторів [12, с. 63–64]. Методологія форсайт-підходу пропонує широкий спектр методів дослідження майбутнього й способів його конструювання в бажаному напрямі кроками, які здійснюються в поточній перспективі. Зазвичай у кожному з форсайт-проектів застосовують комбінацію різних методів, серед яких – експертні панелі, Дельфі (опитування експертів у два етапи), SWOT-аналіз, мозковий штурм, побудова сценаріїв, дорожні карти.

Процес форсайту включає такі етапи [16, с. 60]:

- 1) збір інформації (комплексне сканування ситуації задля розуміння її характеру й визначення сфер утручання, які стануть основою програми змін);
- 2) створення образів (розробка сценаріїв, що моделюють альтернативні варіанти майбутнього);

3) інтеграція (аналіз альтернатив майбутнього та визначення стратегічних орієнтирів способом їх пріоритезації);

4) інтерпретація (побудова на основі стратегічних орієнтирів довго-, середньо- й короткострокових стратегій);

5) реалізація політики (проведення реформ, що ґрунтуються на інформаційно обґрунтованих політичних заходах і діях).

Вочевидь, потреба у визначенні пріоритетних способів суспільного розвитку та спроби попередити різноманітні соціальні негаразди є актуальними й для українського соціуму. У вітчизняних наукових колах наводять думки про специфічний стан українського суспільства, який характеризується нестабільністю, відсутністю чітко визначених механізмів для його стабільного функціонування. Український соціолог В. Савка іменує його як «желатинове суспільство», характерними ознаками якого є, по-перше, відсутність стабільного інституційно-організаційного каркасу, здатного до ефективного функціонування, і відповідно, постійні спроби еліт переорієнтувати життєдіяльність усіх суспільних підсистем на власну користь, що не передбачає стабільної та очевидної користі для суспільства загалом. Одним із виявів цього є постійна зміна політичного курсу й початок реформ із приходом до влади кожної нової президентської команди. При тому «желатиновий» характер суспільства дає йому змогу, з одного боку, піддаватися впливу таких реформаторських починань, а з іншого – достатньо швидко повертатися до попередніх форм, таких, які часто важко піддаються певному визначенню, межують з аморфністю. По-друге, застосування такого терміна вказує на певну невизначеність перспективи суспільства, його принципову здатність до подальшого розвитку в будь-якому напрямі [17, с. 21–22]. Інші дослідники вважають за доцільне використати метафору «кульки на пірамідці»: баланс кульки на вершині пірамідки є нестійким, дуже незначний імпульс призводить до стрімкого руху в одну з протилежних сторін¹ [18].

На нашу думку, помилково вважати окремі соціальні проблеми як такі, що мають власну природу виникнення та розгортання. Алкоголізм, злочинність, адиктивні форми поведінки, корупція й зловживання владою тощо – похідні від тих проблем, які перебувають у системному переплетенні з певними історичними періодами в розвитку кожного суспільства, ціннісно-нормативними основами буття. Їх варто назвати базальними, оскільки саме вони спонукають до актуалізації цілого віяла похідних соціальних негараздів. Запропонуємо перелік таких базальних проблем: соціальна аномія, соціальна ексклюзія, криза ідентичності, світоглядні суперечності, віртуалізація дійсності.

Відповідно, названі нами проблеми потребують нестандартного бачення варіантів їх розгортання в майбутньому та способів попередження. Скажімо, проблема соціальної аномії, яка виявляється в кризі ціннісних орієнтирів для більшості членів суспільства [19], є пластичною й викликається різними причинами, зачіпає цінності різноманітних видів (інструментальні та термінальні, духовні й матеріальні), їхня універсальність змінюється атомізацією, звужується коло осіб, для яких вони становлять непохитний авторитет. Кризи в царині ціннісних основ буття викликають відповідні зрушення в інших сегментах життєдіяльності людей та їхніх світоглядних позицій. І навпаки, прояви соціальної несправедливості виштовхують цілі верстви населення на периферію суспільного простору, провокують масову соціальну ексклюзію, утрату власної цілісності, розбалансованість ціннісних пріоритетів. Отже, ключовою є саме діяльність з попередження, уникнення проблеми, тому важливе ініціювання нового типу діяльності, результатом якого є продукування знання, яке б випереджало актуальний опис проблеми. У цьому сенсі саме методологія форсайт-дослідження дає можливість уявити майбутнє, яке не може бути інтерпретоване як звичайне продовження минулого, оскільки це майбутнє набуває принципово нового змісту, форм і структур [6, с. 16].

Під час проведення форсайту існує можливість аналізувати як глобальні тренди, очевидні та прозорі для ідентифікації, так і здійснювати більш чутливе, «сенситивне налаштування» на приховані сигнали.

¹ У червні–жовтні 2012 р. команда «ВікіСітіНоміка», оргкомітет Human Capital Forum та Київська Бізнес-школа ініціювали форсайт «Людський капітал України 2025». Одним із результатів проекту став підсумок, що «схід» увібрав у себе робітничий клас, «Захід» та «Центр» (точніше – Київ) зібрали з усієї країни креативний клас та малих підприємців. Певні регіони «Півдня» тримаються на сервісній економіці, обслуговуючи туризм і відпочинок, логістику та торгівлю. Такий поділ підсилює відцентрові процеси, які вже набули певної сили в попередні роки [18]. Трагізм ситуації полягає в тому, що наведені передбачення не просто здійснились, але й набули ще більших і катастрофічних виявів. Хоча автори проекту попереджали про те, що такий розвиток подій є формою інерційного сценарію, «тобто проекцією інваріативних трендів на майбутнє, іншими словами, «що станеться, коли нічого не робити».

Важливими елементами в системі проведення форсайт-досліджень є визначення «джокерів» і слабких сигналів. Джокерами прийнято називати маловірогідні події, які радикально змінюють зовнішній контекст, а їх провісниками здебільшого слугують слабкі сигнали – складні для ідентифікації явища чи тенденції [12, с. 70].

Одним із дієвих процедурних елементів проведення форсайт-досліджень є експертні опитування в соціальній роботі, які проводять із залученням як високопрофесійних фахівців (метод Дельфі), так і з урахуванням думок пересічних громадян у межах «громадських панелей» (залучення громадськості до обговорення поточних і майбутніх проблем у соціальній сфері). У такий спосіб досягаються більш вірогідні результати передбачення, оскільки до розгляду долучаються всі верстви суспільства, уключені у вир розгортання суспільних негараздів. Водночас досягнення бажаного майбутнього також залежить від людей, які розуміють перспективи подальшого розвитку. Відповідно, розробки майбутнього, які здійснюються на партисипативній (співзагальній) основі, знаходять більш позитивний відгук у громадянському суспільстві та вказують на рівень його розвитку. Уважається, що узгоджена взаємодія різних учасників, їх вплив на попередній аналіз і вибір одного з варіантів майбутнього, кроків із його реалізації – не менш важливі чинники форсайт-проектування, аніж його емпіричні результати [8, с. 9].

Результатами експертних та громадських обговорень, отриманих на етапі передбачення, є визначення образів майбутнього, сценаріїв, прогнозів, які описують одну чи декілька його можливих сюжетних ліній. Отож, обравши певну точку на часовому горизонті за допомогою специфічних структурних і методичних особливостей форсайту, видається можливим установити перелік та глибину соціальних протиріч. Обравши як керівництво до дій бажаний кінцевий стан, його конструювання й трансформацію виконуємо за інверсивним (зворотним) сценарієм: визначаємо пріоритетні галузі, інституційні структури, нормативно-правові рішення, від якості яких залежить майбутнє суспільства, долаються проблеми в коротко- або довгостроковій перспективах.

Один із важливих підсумків форсайт-проектів – означення ключових технологій, які за своєю суттю є механізмами реагування на суперечності в соціальній сфері та, що більш важливо, постають інструментами протидії негативним явищам, які мають високу вірогідність виникнення в майбутньому. Завдання експертного середовища саме й полягає в з'ясуванні переліку таких технологій, за сприяння та впровадження яких майбутнє набуватиме прогнозованого образу.

Ключові технології містять конкретні рекомендації, дії та заходи, які стосуються як функціонування самої соціальної сфери (наприклад технології надання соціальної допомоги під час проведення військових дій), так і тих галузей, розвиток яких безпосередньо чи опосередковано впливає на соціальну стабільність (наприклад технології екологічної безпеки). Інша особливість ключових технологій – їхні темпоральні характеристики. Акцент на одних технологіях дає стабілізаційний ефект сьогодення, що згодом може втратити свою актуальність, натомість пропонуються технології, розвиток чи розробку яких потрібно інтенсифікувати, посилити їх наукове обґрунтування та фінансову підтримку з огляду на їх пріоритетний вплив на функціонування соціальної сфери в майбутньому. Суттєвою є та обставина, що перелік ключових технологій, які застосовуються в соціальній сфері, – унікальний та не схожий на перелік запропонованих для інших країн або різних регіонів у межах однієї країни. Тому проведення форсайт-досліджень у сегменті соціальної проблематики дає змогу більш диференційовано відбирати пріоритетні напрями й ініціювати дослідження, які вимагають першочергової уваги.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Обставини, які спіткали українське суспільство в останній період часу, вимагають від вітчизняних науковців конструктивного погляду на перспективи його подальшого розвитку. Дослідження, засновані на методології форсайту, дають можливість розширити горизонти досліджень і збагатити соціальну сферу новим баченням способів свого розвитку. Головна ідея форсайту полягає не в традиційному плануванні та прогнозуванні, а в конструюванні бажаного майбутнього методами сценарного планування, упровадження технологій випереджального реагування, розробки дорожніх карт із детальним описом стратегії й тактики уникнення соціальних негараздів. У соціальній сфері рекомендації форсайт-прогнозів охоплюють передусім питання конструювання нового типу відносин між владою та громадянським суспільством, профілактики й соціальної терапії проблем, вірогідність виникнення яких не очевидна, проте без належного наукового передбачення можуть проявити себе в найбільш критичний історичний момент, змінивши тим самим траєкторію суспільного розвитку. Отже, перспективи подальших досліджень убачаються в активізації наукових передбачень методами форсайту, результати яких повинні відображатись у практичних

рекомендаціях при конструюванні соціальної політики держави, запровадженні нових форм діяльності працівників соціальної сфери з різними категоріями населення.

Джерела та література

1. Мир по Йоргену Рандерсу [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу. – <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref1880>
2. Семигіна Т. Між минулим і майбутнім: українське суспільство в час трансформацій / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2001. – № 3 (19). – С. 22–40.
3. Капінос М. С. Форсайтні методи дослідження як інструмент визначення конституційного устрою / М. С. Капінос // Вісник Нац. академії держ. упр. при Президентові України. – 2014. – №2. – С. 18–24.
4. Шевченко Л. Форсайт вищої освіти: актуальність для України / Л. Шевченко // Україна: аспекти праці, 2014. – № 3 – С. 21–27.
5. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування : наук.-аналіт. журн. – 2008. – № 4. – С. 124–138.
6. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. кер. проекту акад. НАН України М. З. Згуровський. – К. : НТУУ «КПІ», 2015. – 136 с.
7. Постанова Верховної Ради України Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 23. – с. 160.
8. Серегина С. Ф. Закономерно ли появление форсайта? / С. Ф. Серегина, И. А. Барышев // Форсайт. – 2008. – Т. 2. – № 2. – С. 4–12.
9. Боков М. Б. Специфика и процедуры получения прогнозного знания в форсайте / М. Б. Боков // Социологические исследования. – 2013. – № 3. – С. 74–84.
10. Шелюбская Н. В. Практика Форсайта в странах Западной Европы / Н. В. Шелюбская // Альманах РИЭПП «Наука. Инновации. Образование». – Вып. 5 : «Форсайт: основы и практики применения». – М., 2008. – С. 10–24.
11. Соколов А.В. Форсайт взгляд в будущее / А.В. Соколов // Форсайт. – Т. 1, № 1. – 2007. – С. 8–15.
12. Поппер Р. Мониторинг исследований будущего / Р. Поппер // Форсайт. – 2012. – Т. 6, № 2. – С. 56–75.
13. Гохберг Л. М. Будущее как стратегическая задача / Л. М. Гохберг // Форсайт. – Т. 1, № 1. – 2007. – С. 4–5.
14. Бассей М. Концептуальные основы и эффекты Форсайт-исследований: классификация и практическое применение / М. Бассей // Форсайт. – Т. 7, № 3. – 2013. – С. 64–71.
15. Цвек А. Международный Форсайт 2000-х годов: сопоставительный анализ / А. Цвек, А. Браун, С. Рийкерс-Дефрасне // Форсайт. – Т. 8, № 2. – 2014. – С. 6–15.
16. Нугрохо Я. Увидеть и осознать невидимое. Сканирование, сетевой и сценарный анализ / Я. Нугрохо, О. Саритас // Форсайт. – Т. 5, № 3. – 2011. – С. 58–69.
17. Савка В. «Желатинове суспільство»: до проблеми означення сучасного стану українського соціуму / В. Савка // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. – 2011. – Вип. 5. – С. 17–23.
18. Пекар В. Людський капітал України 2025. Підсумки форсайту [Електронний ресурс] / В. Пекар, Є. Пестерніков. – 2012. – Режим доступу : <http://wikicitynomica.org/future/lyudskiy-kapital-ukraini-2025-pidsumki-forsaytu.html>
19. Salnikova S. Ukrainian Society under Conditions of Total Anomy / S. Salnikova // Economics & Sociology. – 2014. – Vol. 7, No 2. – P. 183–198.

References

1. “The world by Jorgen Randers” (2014), <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref1880>
2. Semygina, T. (2001), “Between past and future: Ukrainian society in a time of transformation”, *Social policy and social work*, No. 3, Vol. 19, Pp. 22–40.
3. Kupinos, M. S. (2014), “Foresight methods as a tool to determine the constitutional order”, *Bulletin of National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, No. 2, Pp. 18–24.
4. Shevchenko, L. (2014), “Foresight of higher education: relevance to Ukraine”, *Ukraine: aspects of labor*, No. 3, Pp. 21–27.
5. Fedulova, L. I. (2008), “Foresight: Modern technological forecasting methodology”, *Economics and Forecasting*, No. 4, Pp. 124–138.
6. “Foresight of Ukraine’s economy: mid term (2015-2020 years) and long term (2020-2030 years) of time horizons” (2015), Science. Project Manager Acad. NAS of Ukraine M. Z. Zghurovskiy, Kyiv : NTUU «KPI», 136 p.
7. “Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine About the formation of the Temporary Special Commission of the Verkhovna Rada of Ukraine on the issues of the Future” (2015), *Bulletin of Verkhovna Rada*, No. 23, P. 160.
8. Seredina, S. F., Baryshev, I. A. (2008), “Does the emergence of foresight is regularity?”, *Foresight*, Vol. 2, No. 2, Pp. 4–12.
9. Bokov, M. B. (2013), “Specificity and procedures for obtaining of a predictive knowledge in a Foresight”, *Sociological Researches*, No. 3, Pp. 74–84.

10. Sheliubskaia, N. V. (2008), "The practice of Foresight in Western Europe", *Science. Innovation. Education*, Issue 5: «Foresight: fundamentals and practices of implementation», Moscow, Pp. 10–24.
11. Sokolov, A. V. (2007), "Foresight: vision of the future", *Foresight*, Vol. 1, No. 1, Pp. 8–15.
12. Popper, R. (2012), "Monitoring of study of future", *Foresight*, Vol. 6, No. 2, Pp. 56–75.
13. Hoxhberh, L. M. (2007), "The future as a strategic task", *Foresight*, Vol. 1, No. 1, Pp. 4–5.
14. Bassei, M. (2013), "Conceptual Foundations and effects of Foresight studies: classification and practical application", *Foresight*, Vol. 7, No. 3, Pp. 64–71.
15. Tsvek, A., Braun, A., Rikers-Defrasne, S. (2014), "International Foresight in 2000's years: comparative analysis", *Foresight*, Vol. 8, No. 2, Pp. 6–15.
16. Nugroho, Ya., Saritas, O. (2011), "Be seen and realized of invisible things. Scanning, Network and scenario analysis", *Foresight*, Vol. 5, No. 3, Pp. 58–69.
17. Savka, V. (2011), "The gelatinous society": the problem of determining the current state of Ukrainian society", *Bulletin of Lviv University. Sociological Series*, Issue 5, Pp. 17–23.
18. Pekar, V., Piestiernikov, Ye. (2012), "Human capital of Ukraine 2025. Consequences of Foresight, <http://wikicitynomica.org/future/lyudskiy-kapital-ukraini-2025-pidsumki-forsaytu.html>
19. Salnikova, S. (2014), "Ukrainian Society under Conditions of Total Anomy", *Economics & Sociology*, Vol. 7, No. 2, Pp. 183–198.

Рудакевич Оксана, Бискуп Виталий. Особенности использования форсайта в предвидении и решении проблем в социальной сфере. Основными преимуществами методов, используемых при проведении форсайт-проектов, является их ориентация на конструирование желаемого будущего с определением актуальных технологий при содействии которых социальная сфера испытывает преобразование в желаемом направлении. Результаты форсайт-исследований в сфере социальной проблематики охватывают вопросы структурных преобразований, которые необходимо осуществить в актуальном настоящем с целью предотвращения прогнозируемых проблем в будущем.

Ключевые слова: социальные проблемы, форсайт, методы предвидения, критические технологии, сценарии.

Rudakevich Oksana, Biskup Vitaliy. Features of Using Foresight to Anticipate and Solving Problems in the Social Sphere. The ability of science to generate knowledge of advanced nature is a pre-condition to avoid undesirable social problems in the future. The newest method, which is actively used in the prediction of constructive scenarios and functioning of social life is foresight. As Ukrainian society faces a number of challenges, there is a need for large-scale researches, which assistance determine critical points that could have negative consequences for social life. Most social problems are derived from structural problems, which are defined as basal, as they encourage the actualization of unit the fans derivative social destructions: social anomie, social exclusion, identity crisis, ideological contradiction, virtualization of reality. For their overcoming it is necessary to initiate general social discussions that results in the formation of the desired scenarios of the future state of social systems and identify key technologies aimed at resolving social distortions both at the current situation and for overcoming social problems, the likelihood of which is high enough.

Key words: social problems, foresight, prediction methods, critical technologies, scenarios.

Статтю отримано 18.11.2015 р.